

Nr 9.

Ankom till Riksdagens kansli den 24 februari 1910 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt för kvinna att innehafva klockarbefattning.

Till behandling af lagutskottet har hänvisats en inom Andra kammaren af herr *Carl Lindhagen* väckt motion, nr 155, däruti hemställts, att Riksdagen måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta för Riksdagen framlägga förslag till bestämmelse, att kvinna må lika med man söka och innehafva klockarbefattning.

Till stöd härför har motionären anført följande:

»Enligt gällande kyrkolag anses kvinna sakna rättighet att söka och innehafva klockarebefattning. Emellertid har Kungl. Maj:t plägat på ansökan meddelat kvinna dispens att söka sådan syssla dock vanligen endast i viss församling, någon gång för ett helt stift. Ansökning att få söka klockarebefattning inom hela riket läser åter städse eller åtminstone i regel afslagits.

Kvinnor kunna däremot obehindradt söka organist- och kyrkosångarbefattningar och aflägga de för dylik befordran stadgade examina antingen vid musikkonservatoriet i Stockholm eller inför domkyrkoorganisterna i det öfriga riket. Nu är det emellertid så, att de flesta dylika befattningar äro förenade med klockaretjänst. Enligt en statistik af år 1907 kunde på grund af detta skäl af 2,191 kyrkomusikerbefattningar inom riket endast 145 sökas af kvinnor. De öfriga 2,046 voro förenade

med klockaretjänst. Man kan således säga, att äfven kyrkomusikerbefattningarna praktiskt taget äro stängda för kvinnor.

Detta är orättvist och äfven främmande för vår tids åskådning. Redan den omständigheten, att Kungl. Maj:t tilltror sig kunna på administrativ väg meddela dispens, utgör ett bevis för, att kyrkolagens föreskrift anses så föråldrad, att den ej behöfver efterlevas.

Obilligt är också, att kvinnor få utbilda sig till kyrkomusikerbefattningar, hvaraf de ganska talrikt begagna sig, utan att sedan kunna erhålla dylik befattning annat än undantagsvis eller efter särskild dispensansökning i fråga om rätt att söka klockaresyssla. Liksom genom grundlagsändring år 1909 medgafs kvinna rätt att icke blott studera utan äfven utnämnas till lärarebefattningar med flera beställningar bör en motsvarande rätt äfven i detta fall komma till stånd.

Man kan säga, att den riktigaste lösningen vore att alldeles afskaffa hela klockareinstitutionen. Fråga därom har också förevarit, men lärar ännu ligga i vida fältet. Så länge klockarebefattningarna finnas kvar, föreligger intet skäl att göra dem till ett uteslutande privilegium för männen.

Fråga om lagstadgad rätt för kvinna att innehafva klockaresyssla har tidigare förevarit.

I enlighet med rikets ständers beslut vid 1859—1860 års riksdag lämnades genom kungörelsen den 8 mars 1861 det medgifvande, att församling ägde att till bestridande af organistbefattning, där denna ej var med klockaresyssla förenad, antaga kvinna, hvilken fullgjort hvad författningarna i öfrigt stadgade för kompetens till sådan befattning. Vid nämnda riksdag förelåg jämväl förslag, att kvinna måtte kunna antagas till klockare, men denna framställning blef af allmänna besvärs- och ekonomiutskottet afstyrkt och lyckades ej heller tillvinna sig ständernas bifall.

Vid 1885 års riksdag väcktes inom Andra kammaren en motion i enahanda syfte. Denna motion, som af kammaren hänvisades till tillfälligt utskott, blef af nämnda utskott afstyrkt under erinran att, då Kungl. Maj:t vid åtskilliga tillfällen i anledning af gjorda ansökningar medelat resolutioner, af hvilka klart framginge, det egenskapen att vara kvinna icke utgjorde hinder för sökande af klockarebefattning, den rättighet, som motionen åsyftade bereda kvinnan, måste anses vara för handen. Efter ett kortare meningsutbyte blef utskottets hemställan af kammaren bifallen, hvadan frågan förföll.

År 1892 kom frågan åter före genom en motion inom Andra

kammaren. Motionen, denna gång hänvisad till lagutskottet, tillstyrktes af utskottet och bifölls i Andra kammaren efter en kort öfverläggning utan votering. Första kammaren åter afslog framställningen. Det framhölls uttryckligen, att detta skedde ej på grund af bristande kompetens hos kvinnan utan af två andra angifna anledningar.

Det första skälet var, att det måste väcka anstöt hos menigheten, om en kvinna uppträdde offentligt i en del förrättningar, som tillhörde klockaresysslan. Särskild betänklighet väckte det eventuella uppklifvandet till psalmtaflan under gudstjänsterna. Detta åskådningssätt jäfvades dock af det beslut, som samtidigt fattades i Andra kammaren, hvilken väl mer än den Första representerar menighetens uppfattningar. Kungl. Maj:t har länge också haft en annan mening, ty eljest skulle dispens ej meddelas. Vår tid har dessutom blifvit alltmer förtrogen och van vid att äfven kvinnor kunna framträda offentligt. Slutligen kvarstår ju i hvarje fall församlingsbornas valrätt till klockarebefattningar.

Det andra skälet för Första kammarens afslag var, att en klockare i sin tjänsteutöfning mången gång måste vistas i enrum med prästmannen eller färdas ensam med honom i förrättningar. Vore nu klockaren en kvinna, kunde detta gifva onda tungor anledning till att sprida åtskilligt förtal. Första kammaren var då liksom så mången gång annars vida sedligare än den Andra. Emellertid har Kungl. Maj:t genom sina dispensresolutioner anslutit sig till Andra kammarens uppfattning, att det går an. I ämbetsverken är det allt vanligare, att en manlig tjänsteman har gemensamt tjänsterum med en kvinnlig amanuens eller ett kvinnligt skrifbiträde utan att detta gifvit onda tungor något att säga. Man måste då antaga, att samarbetet mellan en kvinna och en prästman ännu mindre bör föranleda till några misstankar.»

Slutligen erinrar motionären, att en lagändring i det ifrågavarande syftet torde föranleda ett par smärre förändringar i folkskolestadgan och i 1861 års kungörelse.

De kompetensfordringar, som kyrkolagen uppställer för erhållande af klockartjänst, återfinnas i dess 24 kapitel 31 §, där det föreskrifves: »Han skall vara ärlig, trogen och flitig, boklärd och kunna sjunga och skriva, så att han däruti kan undervisa församlingens ungdom.»

Genom utslag den 3 oktober 1884 har Kungl. Maj:t förklarat, att »boklärd» endast innefattar att hafva det mått af kunskaper, som kan inhämtas i folkskola, och egenskapen »kunna sjunga» behöfver enligt samma utslag ej förefinnas. Vidare bör klockare i landsförsamling

»förstå att med åderlåtning allmogen betjäna» samt äga »kunskap och färdighet i vaccinationens verkställande och vederbörliga skötsel.»

Enligt kungl. brefvet till konsistorium i Lund den 27 juli 1839 bör klockare hafva uppnått 21 års ålder.

Klockarens åligganden äro enligt kyrkolagen och senare gifna prejudikat hufvudsakligen följande:

1) »att sörja för ringningen och klämtningen» (enligt en mängd Kungl. Maj:ts utslag innebär detta »sörja» icke vidsträcktare åliggande för klockaren än att tillse, det ringning i behörig ordning och på bestämda tider anställles);

2) att »på behöriga tider ställa timklockorna»;

3) att »taga allt det i noga akt och förvar, som honom i händer antvardas och förtros»;

4) att »vara prästerna vid gudstjänsten, skriftermålen och, när det befallas, uti sockenbud samt annan kyrkotjänst vid handen»;

5) att »hålla kyrkan och kalken ren samt tillse, att kyrkodörrar, portar och luckor stängas på torn och kyrkogård»;

6) att »biträda prästerskapet med antecknande af de personer, som angifva sig till skriftermål och nattvardsgång i kyrka».

På sätt motionären anmärkt, måste enligt gällande kyrkolag kvinna för närvarande anses sakna rättighet att söka och innehafva klockarebefattning. Då emellertid Kungl. Maj:t i särskilda fall, där kvinnans ansökning att erhålla dylik befattning afsett viss församling, någon gång ett helt stift, redan frånträdt kyrkolagens grundsats i ämnet, samt det icke lär kunna med fog påstås, att kvinna i allmänhet mindre väl än man skulle lämpa sig för de sysslor, som tillhöra klockartjänst, har den utvidgning af kvinnans verksamhetsfält jämväl till klockarbefattning, som motionen ställer i utsikt, synts utskottet befogad. Därigenom undanröjes ock, på sätt motionären erinrat, det hinder, som i de flesta fall nu möter för kvinna att söka organist- och kyrkosångarbefattning.

Såsom motionären antydt, lär ett bifall till hans framställning böra föranleda bland annat till sådan förändring i gällande folkskolestadga, att, om det medgifves kvinna att söka klockarbefattning, äfven folkskollärarinna tillerkännes samma rätt som folkskollärare att med sin tjänst förena klockarbefattning.

På grund af hvad utskottet sålunda anført, hemställer utskottet,

att Riksdagen med bifall till ifrågavarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta för Riksdagen framlägga förslag till bestämmelse, att kvinna äger rätt att lika med man söka och innehafva klockarbefattning.

Stockholm den 24 februari 1910.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Herr *Ersson* har begärt få här antecknadt, att han icke deltagit i behandlingen af detta ärende inom utskottet.
